

ABD'nin PYD Politikası ve Türkiye ile İlişkilerin Geleceği

ABD'nin başını çektiği Batı ittifakı, 2. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan küresel rekabette Sovyetler Birliği'ne karşı başta Türkiye olmak üzere Suudi Arabistan, Mısır ve (1979 yılına kadar) İran gibi bölge ülkeleri ile ittifak ilişkileri kurmuştu. Bu süreçte Türkiye, Batı ittifakı içinde jeostratejik anlamda merkezî bir mevkiye sahip olması, imparatorluk geçmişi, güçlü ve düzenli ordusu gibi unsurlarla ön plana çıkmaktaydı.

Diğer yandan stratejik olarak ABD ile hareket etmesi, Türkiye için de bazı güvenlik avantajlarını beraberinde getirmiştir. ABD'nin müttefiki olarak Türkiye, uluslararası diplomaside önemli ve saygın bir konuma yükselirken, askerî olarak da bölgede başat caydırıcı güçlerden olmuştur. Stratejik açıdan bu ittifak Türkiye'nin gerek Balkanlar'da gerekse Ortadoğu'da rahat hareket etmesini sağlamıştır. Hatta ABD kimi zaman farklı coğrafyalarda Fransa ve Almanya gibi ülkelerin nüfuzunu dengelemek için Türkiye ile daha fazla iş birliği yapmak suretiyle alan açmıştır.

Batı ittifakı içinde Türkiye'nin sahip olduğu bu önemli rol, Soğuk Savaş sonrasında ve özellikle Arap Baharı sürecinden sonra değişmeye başladı. Bu hem Türkiye hem de Batı açısından eş zamanlı olarak gelişti. Türkiye açısından bakıldığında, tüm ülkelerinin doğasında var olan daha bağımsız ve daha millî politikalar geliştirme isteği, özellikle 2003 yılından itibaren AK Parti hükümetlerinde daha belirgin hale geldi. Tüm egemen ülkelerin arayışı olan bağımsız dış politika çabası, bu dönemde Türkiye'de de iyice ortaya çıkmaya başladı. Bu süreç, iki önemli müttefik olan Türkiye ve ABD'nin de bölgeye yönelik vizyonları ve okuma biçimlerinde ayrışma getirdi.

Türkiye, Arap Baharı sürecini bölgenin demokratikleşmesine önemli bir vesile olabileceği ve bölgenin daha bağımsız, daha demokratik ve daha eşit bir sisteme geçişi için bir adım olarak tasavvur ederken ABD, bu sürecin başta kendisi olmak üzere Körfez'deki diğer müttefiklerinin ve İsrail'in güvenliğini tehlikeye atacağı endişesiyle hareket etti ve önce Mısır ardından Libya, Suriye ve birçok yerde statükonun devamı için politikalar geliştirdi.

Söz konusu bu süreçte yaşanan bazı olaylar iki müttefikin yollarının büyük ölçüde ayrışmasına sebep oldu. 2013 yılında Mısır'da demokratik seçimlerle başa gelen Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı tertiplenen darbe ve başta ABD olmak üzere Batı'nın sessizliği ve darbeye desteği, Türkiye'nin Batı'ya olan bakışını büyük ölçüde etkiledi. Benzer şekilde, Gezi Parkı olaylarında Batı'nın tutumu, FETÖ terör örgütüne olan desteği, DAESH gerekçesiyle PYD/PKK'ya verilen gelişmiş silahlar ve en son 2016 Temmuz'undaki darbe girişimi, tarafların anlaşmazlığını zirveye çıkardı.

İki ülke arasındaki ilişkilerde büyük tahribata yol açan en önemli konu şüphesiz ABD'nin PYD'ye verdiği askerî ve siyasi destektir. PYD/YPG, PKK'nın bir uzantısı olarak Ortadoğu'da -birkaç ülke hariç- askerî olarak en güçlü kuvvet haline geldi. Uçak ve helikopter gibi hava araçları hariç YPG bugün Ortadoğu'da sadece devletlerin sahip olduğu konvansiyonel silahlara sahip. Bu gidişle PKK'nın sadece Suriye sınırları içinde değil, tüm bölgede operasyonel bir araca dönüştürülmesi şaşırtıcı olmayacak.

Aslında ABD'nin YPG'ye olan desteğinin normal bir gerekçesini ortaya koymanın hiçbir mantıklı delilini bulmak mümkün değil. ABD'nin YPG'ye olan bu yaklaşımını daha kapsamlı bir planın ve motivasyonun parçası olarak görmek mümkündür.

2010 yılından itibaren Suriye krizinden en çok etkilenme potansiyeli olan İsrail'in sessizliği dikkat çekici. Zira buradaki olası bir rejim değişikliğinden en fazla etkilenecek aktörlerden biri şüphesiz ki İsrail.

İsrail'in Suriye'ye olan ilgisi hiçbir zaman azalmamıştır. İsrail 1948'de kuruluşundan itibaren Arap ülkeleriyle çevrili olan bir işgalci güçtür. Bunun için de kurucularından David ben Gurion'un "çevre teorisi", ülkenin önemli dış politika hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir. Teoriye göre İsrail'in bir devlet olarak devam etmesi için mutlaka Arap olmayan toplumlarla ittifak geliştirmesi gerektiği belirtilmektedir. İran, Türkiye ve Etiyopya'yı kapsayan bu teorinin ikinci kısmında Arap ülkelerinde yaşayan azınlıkların güçlendirilip Arap rejimleri aleyhine iş birliği yapılması gelmektedir. Irak'ta Kürtler ve Şiiilerin yanında Suriye'de Dürzi ve Kürtler gibi ülkeyi zora sokacak ittifaklar yapmak, İsrail'in bölgeye olan yaklaşımın mantığını oluşturmaktadır.

İsrail'in en önemli destekçisi olan ABD'nin YPG/PYD'deki ısrarını bu konu üzerinden düşünmek, ABD'nin bölgeye olan tasavvurunun daha kolay anlaşılmasını sağlayabilir. Zira ABD'nin bu ısrarı ne enerji kaynakları ile ne de ABD'nin bölgesel işgal hevesi ile açıklanabilir. İsrail'in güvenliği ve stratejik çıkarı, ABD'nin YPG'ye olan desteğinde en önemli ve ana motivasyon kaynaklarının başında gelmektedir.

Anlaşılan o ki, baştan beri ABD'nin Suriye stratejisini oluşturan ana unsur; başkent Şam ve etrafında zayıf ve askerî olarak güçten yoksun bir Esed rejiminin varlığını koruması ve Suriye'nin kuzeyinde PKK terör örgütünün denetiminde (tıpkı Kuzey Irak'takine benzer) bir otonom yapı kurulmasıdır.

ABD, Türkiye'nin bu konuda kendisine uygulanacak belli bir baskı sonucunda direnemeyeceğini ve zaten iç siyasal krizin de etkisiyle söz konusu planı kolaylıkla uygulanabileceğini hesaplamıştır.

Ancak Türkiye'de sessiz bir şekilde merkeze taşınan muhafazakâr milliyetçi kitlenin gücünü artırması, ABD'nin Türkiye'ye ilişkin hesaplarında hata yaptığını gösteriyor. ABD'nin Türkiye'ye yaklaşımındaki yanlış okumanın en büyük sebebi, diğer bölge ülkeleri ile kıyaslama yapmasıdır. Tamamı 20. yüzyılın başında kurulan modern Ortadoğu ülkelerinin çoğu tarihsel bir hafızadan yoksun olduğu için, kolayca parçalanıp dağılma eğilimi taşımaktadır. Buna karşın Türkiye'deki zihniyet ise, Osmanlı başta olmak üzere derin bir tarihsel hafızadan beslenerek bölgeye bakmakta ve dar anlamda milliyetçilik düşüncesinin ötesinde bölge ile bütünleşme ve entegrasyon fikrine uzak durmamaktadır.

Batı ile iyi geçinmek, Batı düşmanlığı yapmakta herhangi bir çıkarın olmadığını bilen ve tarihsel olarak Avrupa ve Batı düşüncesinden istifade etmekten kaçınmayan Türkiye'deki yönetici elitin Batı'yla ilişkileri, artık tamamen bölgede gerçekleştirilen stratejik oyun üzerinden şekillenmektedir.

Açık olan şu ki ABD'li karar alıcıların bilgi kaynaklarından şüphe etmeleri gerekmektedir. Zira uluslararası medyada çıkan Türkiye aleyhine ve özellikle yönetici kadroya karşı söylemler, büyük ölçüde yanıltıcı olmuştur. Batı'daki yöneticilerin Türkiye ile ilgili yanıldıkları ana noktalardan bir tanesi, iletişimdeki oldukları bilgi kaynaklarının iç siyasal muhaliflikten dolayı kasten yanlış bilgi aktarmalarıdır.

Bugün Türkiye'yi yöneten siyasi elit, halk ile birlikte bütünleşme içinde olduğu için, meşruiyetini bu kitleden almakta; şehit cenazelerindeki sloganlar ve tezahüratlar, Türkiye'nin dış politikasına yansıtılmaktadır. Türkiye ile diğer bölge ülkeleri arasındaki en temel farklardan biri de budur. Yani bölge ülkelerinin çoğu yukarıdan aşağıya doğru sabit bir siyasi elit tarafından yönetilirken, bölge ile ilgili vizyon ve politikalarında halkın görüşleri ile örtüşme kaygısı taşımamaktadırlar. Bu sebeple de Batı'nın bu siyasilerle iş yapması daha kolay görünmektedir. Ancak Türkiye'de bu konjonktürde halkın sesine kulak vermeden pazarlıklara girmek, ilişkilerde büyük ölçüde yanıltıcı yansımalara sebep olmaktadır.

ABD, binlerce kilometre öteden gelip İsrail'in güvenliğini düşünerek bölgesel bir dizayna girerken, Türkiye'nin bizzat sınırında yaşananları ve Suriye meselesini terörden arındırması, Ankara için egemenlikle ilgili bir konudur. Bu da Türk toplumunda 21. yüzyılında toprak ve coğrafya ile ilgili travmaların ne denli yüksek olduğunun bir ifadesidir. Kendi jeopolitik çıkarları için ABD'nin ısrarla ve inatla YPG/PYD'yi desteklemesi, Türkiye ile olan ilişkilerine büyük hasar vermeye devam edecektir.

Şüphesiz Türkiye'nin Batı ile yaşadığı sorunlar, Türkiye içinde yeni bir kimliğin inşasına da hız kazandıracaktır. Afrin operasyonu, ABD'nin Türkiye'ye rağmen Kuzey Suriye'deki askerî varlığı ve PYD/YPG'ye verilen askerî ve siyasi destek, Türkiye kamuoyunda da ciddi etkilere sebep olacaktır. ABD menşeli silahlarla şehit olan askerlerin cenaze törenleri, tarihî bir tasavvurla Türk kamuoyunun Batı ile olan ilişkilerinin daha da sorgulamasına yol açacaktır.